

Najczęściej spotykane patologie władzy

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: CBOS, *Korupcyjne doświadczenia Polaków*, „Komunikat z badań” 2017, s. 4.
- Źródło: CBOS, *Opinie na temat korupcji w Polsce*, „Komunikat z badań” 2017, s. 5.
- Źródło: Darrel K. Rigby, *Biurokracja może pozbawić twoją firmę energii. Jak to zmienić?*, dostępny w internecie: hprb.pl [dostęp 16.04.2020 r.].
- Źródło: Wacław Wilczyński, *Czas demagogów*, 25.11.2020 r., dostępny w internecie: wprost.pl [dostęp 16.04.2020 r.].

- Źródło: Tomasz Arabski, *Wystąpienie pokontrolne*, 2011 r., dostępny w internecie: bip.kprm.gov.pl [dostęp 16.04.2020 r.].
- Źródło: Grzegorz Makowski, *Indeks Percepcji Korupcji 2019 – świat w stagnacji, Polska spada; Indeks Percepcji Korupcji 2019*, 23.01.2020 r., dostępny w internecie: batory.org.pl, antykorupcja.gov.pl [dostęp 17.06.2020 r.].

Najczęściej spotykane patologie władzy

Źródło: domena publiczna.

Czy naganne zachowania osób piastujących najwyższe stanowiska w Polsce są częstym zjawiskiem? Oceny tego problemu podjęło się Centrum Badania Opinii Społecznej w przeprowadzonych w 2013 r. badaniach. Poniżej przedstawiono wyniki jednej z przeprowadzonych ankiet.

Jak Pan(i) sądzi, czy wśród wysokich urzędników państwowych i polityków częste czy rzadkie są takie zjawiska, jak:

jak_często : obsadzanie krewnych, kolegów, znajomych na stanowiskach w urzędach, spółkach, bankach itp.

bardzo_częste : 34

raczej_częste : 51

raczej_rzadkie : 7

bardzo_rzadkie : 1

trudno_powiedzieć : 1

jak_często : załatwianie kontraktów, zamówień rządowych dla rodziny, kolegów, znajomych prowadzących firmy prywatne

bardzo_częste : 27

raczej_częste : 50

raczej_rzadkie : 11

bardzo_rzadkie : 1

trudno_powiedzieć : 11

jak_często : branie łapówek za załatwienie sprawy

bardzo_częste : 25

raczej_częste : 46

raczej_rzadkie : 13

bardzo_rzadkie : 2

trudno_powiedzieć : 14

jak_często : wykorzystywanie pieniędzy publicznych na rzecz swojej partii

bardzo_częste : 27

raczej_częste : 44

raczej_rzadkie : 11

bardzo_rzadkie : 7

trudno_powiedzieć : 11

jak_często : uleganie naciskom biznesu, firm, grup zawodowych lub społecznych przy załatwianiu kontraktów, zamówień rządowych w zamian za własne korzyści itp.

bardzo_częste : 22

raczej_częste : 47

raczej_rzadkie : 12

bardzo_rzadkie : 2

trudno_powiedzieć : 17

Oprac. na podst.: CBOS, *Opinie o korupcji oraz standardach życia publicznego w Polsce*, „Komunikat z badań”, Warszawa, luty 2014, s. 3 (dane z listopada 2013 r.).

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Jakie są w opinii respondentów „grzechy główne” rządzących w naszym państwie? Jakie negatywne konsekwencje dla życia publicznego niosą ze sobą te zjawiska?

- Scharakteryzujesz pojęcie *patologie władzy*.
- Przeanalizujesz najczęściej spotykane patologie władzy i wskażesz przykłady ich występowania.
- Rozważysz negatywne konsekwencje biurokratyzacji, korupcji, nepotyzmu i demagogii.

Dla zainteresowanych

**Zjawisko populizmu
i jego konsekwencje**

**Klientelizm
w sprawowaniu władzy**

Przeczytaj

Pojęcie patologii władzy

Patologie władzy to wszelkie zjawiska związane ze sprawowaniem władzy, które odbiegają od ogólnie przyjętych norm. Patologie przyjmują najróżniejsze formy, inaczej też w różnych państwach definiuje się w przepisach działania, które za takie patologie będą uznawane – na przykład niektóre formy finansowania działalności politycznej, legalne w jednym państwie, mogą być nielegalne w innym.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nadużyciom sprzyja przyznawanie urzędnikom państwowym bardzo szerokich uprawnień i nie dość jasne ich określanie. Patologie władzy prowadzą do licznych negatywnych konsekwencji dla funkcjonowania dotkniętych nimi państw. Konsekwencje te dotyczyć mogą wielu obszarów, np. życia politycznego, gospodarki, [pomocy humanitarnej](#), dostępu do edukacji czy ochrony zdrowia.

Konsekwencje patologii w życiu politycznym

Korupcji politycznej często towarzyszy nasilenie działalności przestępczej, którą skorumpowani urzędnicy ułatwiają. Nierzadko również patologiczne zachowania przedstawicieli władzy mają na celu represje wobec przeciwników politycznych, także wśród obywateli, przyczyniają się zatem do degeneracji ustroju demokratycznego.

W obszarze polityki patologie władzy zagrażają demokracji i dobrej administracji ze względu na ich negatywny wpływ na formalne procedury i procesy. Oszustwa wyborcze zakłócają zasadę reprezentacji i możliwości egzekwowania odpowiedzialności przedstawicieli poprzez [kontrolną funkcję wyborów](#). Korupcja w sądownictwie wypacza rządy prawa, a w administracji publicznej powoduje nieefektywne świadczenie usług. Zmniejszają się instytucjonalne zdolności administracji, procedury są lekceważone, a zasoby – marnotrawione.

Patologie władzy podważają też zaufanie obywateli do instytucji publicznych. Mogą również powodować, że niepotrzebnie rosną koszty dóbr i usług dostarczanych społeczeństwu przez państwo. Powodują także spadek wydajności działania administracji – w sytuacji normalnej inwestycje publiczne finansowane są według ich rzeczywistych kosztów, ale po uwzględnieniu kosztów korupcji projekty mogą okazać się w ogóle nieopłacalne lub nadmiernie obciążać podatników.

Gospodarcze konsekwencje patologii władzy

W sektorze prywatnym korupcja zwiększa koszty prowadzenia działalności gospodarczej poprzez cenę nielegalnych płatności, koszty zarządzania negocjacjami z urzędnikami oraz ryzyko naruszenia umów lub wykrycia działań korupcyjnych. W niektórych państwach finansowanie korumpowania urzędników jest większym obciążeniem finansowym dla przedsiębiorstw niż obciążenia podatkowe. Oznacza to, że zyski przedsiębiorstw w takich państwach w większym stopniu zasilają prywatną kieszeń urzędniczą, niż przeznaczane są na działalność państwa dla dobra obywateli. Choć pojawiają się głosy, że korupcja może zmniejszać koszty prowadzenia działalności gospodarczej poprzez ograniczenie biurokracji, trzeba pamiętać, że biurokratyzacja, czyli nadmierna biurokracja, również jest patologią władzy, a chęć uzyskiwania **łapówek** może skłaniać urzędników do dodatkowego, niepotrzebnego komplikowania procedur i przepisów, by dla obywateli rzeczywiście bardziej opłacalne było zapłacenie łapówki niż załatwianie sprawy w normalnym trybie. Dlatego od rządzących powinniśmy oczekiwać redukcji kosztownych i wydłużających czas załatwiania sprawy przepisów, nie zaś potajemnego przyzwolenia na omijanie ich za pomocą łapówek.

Korupcja może być szkodliwa nie tylko z punktu widzenia pojedynczego przedsiębiorcy, ale i z perspektywy całej gospodarki, gdyż umożliwia działanie nieefektywnych przedsiębiorstw i wypacza **konkurencję rynkową**. Korupcja obniża również zgodność realizowanych projektów z przepisami budowlanymi czy środowiskowymi. W państwach rozwijających się korupcja prowadzi często do wyprowadzania kapitału, który mógłby być inwestowany w tych krajach, ponieważ urzędnicy wpłacają go na swoje osławione prywatne „szwajcarskie” konta, by zabezpieczyć się finansowo na przyszłość w przypadku utraty władzy i wpływów.

Patologie władzy a jakość życia społeczeństwa

Patologie władzy występują niezwykle często w krajach najsłabiej rozwiniętych, o najniższym **PKB per capita**. Ma to ogromny wpływ na skuteczność międzynarodowej pomocy przekazywanej tym państwom. Choć skala tej pomocy systematycznie rośnie, miejscowe władze często wykorzystują ją do umacniania swojej dyktatorskiej pozycji. Szczególnie narażona jest bezpośrednia pomoc żywnościowa. Zdarza się, że władze państw biorców pomocy zamiast przekazywać żywność najbardziej potrzebującym, reglamentują ją i dysponują nią wedle własnego uznania, kierując się wyłącznie możliwościami uzyskania osobistych korzyści. Bywa zatem, że pomimo przekazania państwom najsłabiej rozwiniętym wystarczającej pomocy humanitarnej, warunki życia ich obywateli poprawiają się jedynie w niewielkim stopniu.

Patologie władzy ułatwiają też niszczenie środowiska. W państwach, gdzie patologie są nasilone, mogą nawet istnieć odpowiednie przepisy prawne, których celem jest ochrona

środowiska, jednak ich egzekwowanie jest utrudnione, jeśli urzędników można łatwo przekupić. Podobnie trudno eliminować w takich skorumpowanych państwach inne niekorzystne zjawiska, np. pracę dzieci, wyzysk pracowników, handel ludźmi.

Jedną z najpoważniejszych konsekwencji patologii władzy, zwłaszcza biurokratyzacji i korupcji, jest nierówny dostęp obywateli do usług świadczonych przez państwo, jak opieka zdrowotna czy edukacja.

Można zatem zauważyć, że patologie władzy prowadzą do naruszania praw człowieka i podstawowych wolności.

Słownik

konkurencja rynkowa

proces, w którym wielu producentów współzawodniczy ze sobą, aby dostarczyć potencjalnemu kupcowi ten sam towar lub tę samą usługę po jak najniższej cenie

kontrolna funkcja wyborów

funkcja cyklicznie odbywających się wyborów w państwach demokratycznych umożliwiająca rozliczenie osób dotychczas sprawujących władzę poprzez nieudzielenie im poparcia w odbywających się wyborach

łapówka

korzyść, najczęściej finansowa, wręczana osobie lub grupie osób, dla osiągnięcia określonego celu, z pominięciem standardowych procedur

PKB *per capita*

wskaźnik zamożności społeczeństwa będący przeliczeniem produktu krajowego brutto (PKB) na jednego mieszkańca (dosłownie „na głowę”)

pomoc humanitarna

działania prowadzone przez społeczność międzynarodową, często przez międzynarodowe organizacje pozarządowe, których celem jest niesienie pomocy ludności w trudnej sytuacji, zwłaszcza gdy odpowiedzialne władze nie mogą albo nie chcą takiej pomocy udzielić

represje polityczne

surowe środki stosowane jako forma odwetu lub nacisku na przeciwników politycznych albo ich zwolenników

Animacja

Polecenie 1

Obejrzyj animację dotyczącą różnych rodzajów patologii władzy, a następnie wykonaj ćwiczenia.

Patologie władzy

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DYatdiVKU>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału Patologie władzy.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij negatywne konsekwencje występowania każdego z omawianych zjawisk dla funkcjonowania państwa i sytuacji jednostki w tym państwie.

konsekwencje biurokratyzacji

konsekwencje korupcji

konsekwencje nepotyzmu

konsekwencje demagogii

Ćwiczenie 2

Rozważ, jakie czynniki sprzyjają występowaniu patologii władzy.

Wyjaśnij, co może przyczynić się do eliminacji patologii.

Ćwiczenie 3

Przedstaw, jakie działania powinny podjąć organy władzy państwowej w celu eliminacji tych negatywnych zjawisk w życiu publicznym.

Ćwiczenie 4

Opisz, jakie działania mogą podejmować obywatele w celu eliminacji tych negatywnych zjawisk w życiu publicznym.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj zadanie.

((Grzegorz Makowski

Indeks Percepcji Korupcji 2019 – świat w stagnacji, Polska spada; Indeks Percepcji Korupcji 2019

Indeks Percepcji Korupcji to narzędzie służące do oszacowania poziomu korupcji w państwie w oparciu o ankiety przeprowadzone wśród przedstawicieli środowisk biznesowych oraz oceny ekspertów. Transparency International, międzynarodowa organizacja pozarządowa działająca na rzecz przejrzystości i uczciwości w życiu publicznym i gospodarczym, publikuje co roku raport zawierający ranking państw sporządzony na podstawie wartości tego wskaźnika. W raporcie z 2020 roku, podobnie jak w poprzednich latach, ewaluacji poddano 180 krajów, które mogą otrzymać od 0 do 100 punktów. W czołówce najlepiej postrzeganych państw pozostaje Nowa Zelandia i Dania z wynikiem 87 punktów. Nie zmieniła się sytuacja państw najgorzej ocenianych – Somalii, Sudanu i Syrii – odpowiednio 9, 12 i 13 punktów. Średnia dla państw UE to 64 punkty. W tegorocznej edycji Polska otrzymała 58 punktów. To najniższa wartość wskaźnika, jaką nasze państwo uzyskało od 2012 r.

Źródło: Grzegorz Makowski, *Indeks Percepcji Korupcji 2019 – świat w stagnacji, Polska spada; Indeks Percepcji Korupcji 2019*, 23.01.2020 r., dostępny w internecie: batory.org.pl, antykorupcja.gov.pl [dostęp 17.06.2020 r.].

Rozstrzygnij, czy poniższe stwierdzenia są prawdziwe czy fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Raport Transparency International powstaje wyłącznie w oparciu o obiektywne dane dotyczące nasilenia zjawiska korupcji w państwie.	☐	☐

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Wyższy Indeks Percepcji Korupcji oznacza większe nasilenie tego negatywnego zjawiska w państwie.	☐	☐
Z raportu wynika, że sytuacja w Polsce poprawiła się w porównaniu do ostatnich lat.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z tabelą i wykonaj zadanie.

Co jakiś czas mówi się o korupcji w różnych dziedzinach naszego życia społecznego.

W których z wymienionych dziedzin, Pana(i) zdaniem, korupcja występuje najczęściej?*

X 2001 VI 2002 VI 2003 VI 2004 V 2005 VI 2006 XII 2007 IV 2009 IV 2010 VI 2013 V 2017

Wśród polityków – działaczy partyjnych, radnych, posłów, senatorów	54	52	60	64	61	35	44	55	60	62	48
W służbie zdrowia	47	42	43	37	50	53	58	54	58	53	38
W sądach i prokuraturze	37	33	33	42	37	32	30	29	29	31	32
W urzędach gminnych, powiatowych, wojewódzkich	29	25	29	30	21	28	25	28	31	27	30

W urzędach centralnych i ministerstwach	38	29	37	39	34	22	32	27	26	18	21
W firmach państwowych	13	12	11	11	11	9	15	14	13	13	17
W policji	3	23	25	21	34	31	28	16	15	21	16
W firmach prywatnych	13	9	11	9	12	8	9	10	8	9	126
W bankach	6	3	5	4	4	3	2	4	3	2	5
W szkolnictwie i nauce	7	8	4	5	4	8	3	3	3	3	2
Gdzie indziej	1	0	1	1	1	2	0	4	1	2	1
Trudno powiedzieć	1	12	8	7	6	15	10	8	7	8	13

Źródło: CBOS, *Opinie na temat korupcji w Polsce*, Komunikat z badań 63/2017, s. 5.

Przeanalizuj dane statystyczne i rozstrzygnij, czy poniższe stwierdzenia są prawdziwe czy fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Większość respondentów uważa, że korupcja najczęściej występuje wśród polityków.	☐	☐
W badanym okresie ankietowani średnio gorzej oceniali uczciwość procedur w firmach państwowych niż w firmach prywatnych.	☐	☐
Zdaniem badanych w ciągu ostatnich kilku lat organy władzy samorządowej stały się bardziej skorumpowane niż organy władzy centralnej.	☐	☐

Materiały źródłowe do zadań 3 i 4

Wykres 1

Jak Pan(i) sądzi, czy korupcja w Polsce jest problemem dużym czy małym?

Label : bardzo dużym

Value : 31%

Label : raczej dużym

Value : 45%

Label : raczej małym

Value : 14%

Label : bardzo małym

Value : 1%

Label : trudno powiedzieć

Value : 9%

Źródło: oprac. na podst. CBOS, *Opinie na temat korupcji w Polsce*, Komunikat z badań, Warszawa, maj 2017, s. 1.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 3

Rozstrzygnij, czy poglądy respondentów dotyczące stopnia nasilenia problemu korupcji znajdują odzwierciedlenie w ich osobistych doświadczeniach. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Ćwiczenie 4

Rozstrzygnij, czy poglądy respondentów dotyczące tendencji nasilenia zjawiska korupcji w ostatnich latach znajdują odzwierciedlenie w ich osobistych doświadczeniach. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Rozstrzygnięcie: ▼

Uzasadnienie:

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj zadanie.

((Tomasz Arabski

Wystąpienie pokontrolne

Fragment wystąpienia pokontrolnego Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów dotyczącego przeprowadzonej w okresie od 12 sierpnia 2010 r. do 15 listopada 2010 r. kontroli w Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej:

Na 1715 pracowników 678 (40%) nosiło powtarzające się nazwiska, a 198 było ze sobą wprost powiązanych rodzinnie, tzn. miało powtarzający się adres zamieszkania lub przyznawało, że w PAŻP byli zatrudnieni członkowie ich rodzin.

Źródło: Tomasz Arabski, *Wystąpienie pokontrolne*, 2011 r., dostępny w internecie: bip.kprm.gov.pl [dostęp 16.04.2020 r.].

Wskaż nazwę zjawiska, o którego występowaniu świadczy tekst.

demagogia

przekupstwo

nepotyzm

biurokratyzacja

Materiał źródłowy do zadań 6 i 7

((Wacław Wilczyński

Czas demagogów

Demagogia to „makroschlebianie”. Makro dlatego, że demagogia nie jest adresowana do jednostki. Demagog mówi i pisze to, co miłe uchu niezadowolonych, zwykle słabo wykształconych, podatnych na chwytliwe hasła i obietniki. Trzeba ich zdobyć lub przynajmniej zneutralizować, by nie przeszkadzali. Demagog nie zawsze obiecuje złote góry tym, którzy wynoszą go do władzy. Wystarczy mówić, że jest źle, że trzeba wrócić do „starego”, do czasów Gierka, do „starych” matur (...). Posługując się chwytliwymi hasłami i nie troszcząc się o ich słuszność, a tym bardziej o konsekwencje ich ewentualnej realizacji, demagogia stała się jedną z głównych form dywersji politycznej. Nie jest adresowana do aktualnej większości parlamentarnej. Chodzi o rozdmuchanie niezadowolenia tej czy innej grupy zawodowej do rozmiarów protestu społecznego, protestu zdolnego do obalenia dotychczasowego porządku, a nawet ustroju. W ten sposób, eksponując hasło „Deutschland erwache!” (Niemcy, obudźcie się!), zdobyli władzę hitlerowcy, likwidując w ciągu kilku miesięcy opozycję i zakładając (już w 1933 r.) obozy koncentracyjne. Demagogom politycznym chodzi bowiem zawsze i wszędzie tylko o zdobycie i utrzymanie władzy przez przywódczą oligarchię.

Źródło: Wacław Wilczyński, *Czas demagogów*, 25.11.2020 r., dostępny w internecie: wprost.pl [dostęp 16.04.2020 r.].

Ćwiczenie 6

Wskaż czynniki, które zdaniem autora sprawiają, że ludzie są bardziej podatni na demagogię.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij, co to znaczy, że „demagogia stała się jedną z głównych form dywersji politycznej”.

Zapoznaj się z tekstem i wykonaj zadanie.

((Darrel K. Rigby

Biurokracja może pozbawić twoją firmę energii. Jak to zmienić?

Wierzcie lub nie, ale biurokracja była kiedyś innowacją w służbie postępu. Wprowadzona przez nią władza hierarchiczna, wyspecjalizowany podział pracy i standardowe procedury operacyjne pozwoliły firmom rozwinąć się w znacznie większym stopniu niż kiedykolwiek wcześniej. Słynne są słowa niemieckiego socjologa Maxa Webera, który chwalił biurokrację za jej racjonalność i wydajność.

Ale Weber ostrzegał też, że nieskrępowana biurokracja może stworzyć bezduszną „żelazną klatkę”. Może zamykać ludzi w dehumanizujących systemach oraz ograniczać ich potencjał.

Źródło: Darrel K. Rigby, *Biurokracja może pozbawić twoją firmę energii. Jak to zmienić?*, dostępny w internecie: hprb.pl [dostęp 16.04.2020 r.].

Podaj jedną wadę i jedną zaletę biurokracji.

Dla nauczyciela

Autorka: Anna Rabięga

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Najczęściej spotykane patologie władzy

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

II. Społeczeństwo obywatelskie.

Uczeń:

8) rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego i wykazuje ich negatywny wpływ na życie publiczne; przedstawia mechanizmy korupcji i analizuje – z wykorzystaniem materiałów medialnych – jej udowodniony przykład.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje pojęcie patologii władzy;
- analizuje najczęściej spotykane patologie władzy i wskazuje przykłady ich występowania;
- rozważa negatywne konsekwencje biurokratyzacji, korupcji, nepotyzmu i demagogii.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- dyskusja;

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiałów źródłowych.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Uczniowie analizują wykres zawarty we Wprowadzeniu. Wybrane osoby odpowiadają na pytania:

- Jakie są w opinii respondentów „grzechy główne” rządzących w naszym państwie?
- Jakie negatywne konsekwencje dla życia publicznego niosą ze sobą te zjawiska?

2. Przedstawienie tematu i celów zajęć.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie oglądają animację nt. patologii władzy, wynotowują najważniejsze informacje.

2. Podział klasy na cztery grupy, którym nauczyciel przydziela jedną z czterech patologii władzy omawianych w animacji: biurokratyzację, korupcję, nepotyzm i demagogię.

Zadaniem każdej z grup jest opracowanie następujących zagadnień:

- wyjaśnić negatywne konsekwencje występowania danej patologii dla funkcjonowania państwa i sytuacji jednostki;
- rozważyć, jakie czynniki sprzyjają jej występowaniu;
- wyjaśnić, co może przyczynić się do jej eliminacji;
- wskazać, jakie działania powinny podjąć organy władzy państwowej w celu jej eliminacji z życia publicznego;
- wskazać, jakie działania mogą podejmować obywatele w celu jej eliminacji z życia publicznego.

Uczniowie samodzielnie dzielą się zadaniami w obrębie grup i współpracują w ich realizacji.

3. Po upływie wyznaczonego czasu grupy przedstawiają pozostałym uczniom rezultaty swojej pracy.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie w parach rozwiązują ćwiczenia interaktywne 3–4 i 6–8. Wybrane pary przedstawiają swoje rozwiązania, pozostali uczniowie weryfikują ich poprawność.

2. Uczniowie samodzielnie rozwiązują i sprawdzają pozostałe ćwiczenia interaktywne. Jeśli któreś z rozwiązań wzbudza wątpliwości lub kontrowersje, można je omówić na forum klasy.

Praca domowa:

Zaplanuj kampanię społeczną na rzecz eliminacji wybranej patologii życia publicznego. Przedstaw swoje pomysły w formie mapy myśli.

Materiały pomocnicze:

CBOS, *Opinie na temat korupcji w Polsce*, „Komunikat z badań”, Warszawa, maj 2017.

CBOS, *Korupcyjne doświadczenia Polaków*, „Komunikat z badań”, Warszawa, czerwiec 2017.

Tomasz Arabski, *Wystąpienie pokontrolne*, Warszawa 2011, bip.kprm.gov.pl.

Wacław Wilczyński, *Czas demagogów*, wprost.pl.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimediu:

Animacja może posłużyć uczniom jako inspiracja do przygotowania scenek dramatycznych dotyczących zapobiegania poszczególnym patologiom władzy.